

„Narzędzie do klasy VII SP – scenariusz zajęć wprowadzających formę wypowiedzi pisemnej - autocharakterystykę”

Joanna Majchrzak-Broda

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 148 w Krakowie

Temat:

Autocharakterystyka, czyli autoportret słowami namalowany.

Cele lekcji:

Uczeń

- zna kompozycję autocharakterystyki jako formy wypowiedzi pisemnej,
- opisuje postać na obrazie,
- nazywa swoje cechy i umie je uzasadnić,
- wprowadza do wypowiedzi pisemnej elementy charakterystyki porównawczej (ja – bohater literacki),
- ocenia swoje postępowanie,
- tworzy tekst autocharakterystyki, dbając o poprawność kompozycyjną, językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Koncepcja lekcji

Głównym celem lekcji jest przygotowanie uczniów do napisania uporządkowanej kompozycyjnie i bogatej pod względem stylistycznym autocharakterystyki.

Poszczególne etapy lekcji nawiązują do elementów kompozycji autocharakterystyki:

- przedstawienie postaci – przygotowywanie wizytówek,
- opis wyglądu zewnętrznego – opis postaci na obrazie (autoportrety Jacka Malczewskiego),
- przedstawienie cech charakteru – wskazywanie głównych cech, porównywanie siebie do postaci literackich,
- ocena postępowania – redagowanie kilkudzaniowego tekstu w oparciu o przedstawione słownictwo.

Zadanie domowe pozostawia uczniom dużą swobodę. Zaproponowane tematy są zróżnicowane pod kątem potrzeb i możliwości uczniów. Siódmoklasiści mają możliwość wyboru tematu pracy domowej spośród kilku zaproponowanych form i konwencji – autocharakterystyka z wykorzystaniem fragmentów piosenek i utworów poetyckich, autocharakterystyka jako fragment wywiadu, autocharakterystyka w formule elektronicznej (profil do mediów społecznościowych, opracowanie prezentacji), a także autocharakterystyka przygotowana w imieniu wybranego bohatera literackiego.

Przebieg lekcji

Działania wstępne

Na początku lekcji uczniowie zostaną poinformowani, że ich zadaniem będzie sporządzenie autocharakterystyki. Ponieważ znają już pojęcie *charakterystyka*, więc kluczowe jest w tym momencie zwrócenie uwagi na cząstkę *auto-*. Na podstawie słownika języka polskiego można przygotować dla uczniów krótką notatkę na temat tego członu wyrazów złożonych.¹ **Tę notatkę można przygotować w formie wklejki do zeszytu lub wyświetlić na ekranie.**

auto-

pierwszy człon wyrazów złożonych oznaczający; sam, własny;
odpowiednik polskiego samo-

Uczniowie podają wyrazy, które zawierają człon *auto-*. Wyjaśniają też znaczenie wskazanych wyrazów. Poniżej znajduje się przykładowa notatka, która mogłaby powstać w trakcie lekcji.

¹ Szczegółowe informacje na temat sposobu używania członu *auto-* zawiera artykuł Krystyny Kowalik. Por. K. Kowalik, *Hasła formantowe w słownikach ogólnych współczesnej polszczyzny*, ijp.pan.pl.

- autoportret – portret własny artysty
- autobiografia – opis własnego życia
- autorefleksja – zastanawianie się nad samym sobą, nad swoim postępowaniem
- autoreklama – reklama własnej osoby lub firmy
- autosugestia – powtarzanie pewnych informacji w celu podniesienia poczucia własnej wartości
- autocenzura – kontrolowanie własnych wypowiedzi, publikacji, programów itp. pod względem politycznym lub obyczajowym
- autograf – własnoręczny podpis
- autoironia – ironia w stosunku do samego siebie

Na podstawie tego ćwiczenia uczniowie mogą już zdefiniować autocharakterystykę.

Autocharakterystyka – charakterystyka samego siebie, prezentacja własnych cech, zainteresowań i upodobań.

Warto uzupełnić tę notatkę o schemat kompozycyjny autocharakterystyki, który jest właściwie tożsamy z klasyczną charakterystyką, więc dla siódmoklasistów będzie to utrwalenie zdobytej wcześniej wiedzy. **Można dla uczniów wydrukować notatkę z załącznika nr 1 – zostały tam zamieszczone wskazówki dotyczące pisania autocharakterystyki.** W tym miejscu można podkreślić, że, pisząc autocharakterystykę, trzeba pamiętać o: sporządzeniu tekstu w 1. osobie, dokonaniu selekcji tych informacji, które chce się przekazać innym, zastosowaniu swobodniejszego niż w charakterystyce stylu.

Główna część lekcji

1. W celu przygotowania pierwszej części autocharakterystyki, czyli przedstawienia postaci, uczniowie opracowują swoje wizytówki. Siódmoklasiści mogą przypiąć/ przykleić do ubrania gotowe wizytówki, które będą znakiem rozpoznawczym podczas dalszej części lekcji. Warto pozostawić uczniom swobodę przy tworzeniu tych notatek, gdyż niektóre dane mogą mieć charakter wrażliwy (np. nie każde dziecko będzie chciało podzielić się informacjami na temat rodziny).

2. Kolejnym etapem tworzenia autocharakterystyki jest przygotowanie opisu wyglądu zewnętrznego. Mogą do tego posłużyć autoportrety Jacka Malczewskiego. Uczniowie pracują w grupach i opisują wygląd postaci

przedstawionej na obrazie (załączniki nr 2-3-4-5-6). Chcąc zachować strukturę tekstu pisanego w 1. osobie, warto zaproponować uczniom, aby redagowany tekst „wygłaszał” bohater obrazu. **To zadanie może podlegać indywidualizacji. W zależności od możliwości danego zespołu klasowego lub grupy siódmoklasiści przygotowują opis wyglądu, wybierając jeden ze schematów:**

- odpowiadanie na pytania kierunkowe (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Po zakończeniu pracy w grupach siódmoklasiści prezentują opisy na forum klasy. Komentując prace uczniowskie, warto zwrócić uwagę zarówno na słownictwo charakterystyczne dla opisu postaci, jak i wybraną konwencję autocharakterystyki.

² J. Malczewski, *Autoportret w białym stroju*, 1914, w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

³ J. Malczewski, *Autoportret*, między 1908 a 1915, w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

Muzeum Narodowe w Warszawie

4

5

6

3. Podczas wykonywania kolejnego zadania uczniowie nadal pracują w grupach, wypełniając kartę pracy (załącznik nr 7). Każdy siódmoklasista wybiera z listy trzy swoje cechy, ale pozostawia wolne miejsce na wpisanie imienia.

Grupa nr Uczeń nr, czyli.....

Wybierz trzy cechy, które najlepiej cię charakteryzują.

- asertywność
- szczerść, prawdomówność
- empatia, wrażliwość

⁴ J. Malczewski, *Autoportret w zbroi*, 1914, w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie.

⁵ J. Malczewski, *Autoportret z hiacyntem*, 1902, w zbiorach Muzeum Narodowego w Poznaniu.

⁶ J. Malczewski, *Autoportret*, 1926, w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

- komunikatywność
- bezinteresowność
- uczciwość
- sumienność, obowiązkowość
- pracowitość, solidność
- grzeczność, życzliwość, uprzejmość
- zaradność, samodzielność
- egoizm
- lenistwo
- upór, zawziętość
- nieuczciwość, obłuda
- nieczułość
- arogancja, zuchwałość, opryskliwość.
- zachłanność, próżność
- wścibstwo, tupet
- łatwowierność, naiwność, lekkomyślność

Wypełniona karta pracy trafia w ręce innej grupy (np. grupa I przekazuje swoją kartę pracy grupie II, grupa II przekazuje swoją kartę pracy grupie III itd.). Zadaniem uczniów jest teraz odgadnięcie imion osób, które wybrały dany zestaw cech. **Zaproponowany sposób przeprowadzania tej części lekcji ma oprócz realizowania celu głównego, jakim jest wzbogacanie zasobu słownictwa, także aspekt wychowawczy. Siódmoklasiści mają czas na refleksję nad swoim postępowaniem, także nad swoimi wadami, a poza tym dzięki rozpoznawaniu innych osób na podstawie zestawu cech możemy ustalić, czy uczniowie w klasie dobrze się znają i rozumieją.**

4. Kolejne zadanie ma charakter indywidualny. Uczniowie przygotowują kilkudzaniową wypowiedź, porównując siebie do wybranego bohatera lub bohaterów literackich. Na ekranie można wyświetlić zestaw zwrotów przydatnych podczas tworzenia tekstu.

- Z łączy mnie.....

- Przypominam, ponieważ
- Podobnie jak wyróżniam się
- Charakteryzuje mnie, więc całkowicie różnię się od
- Wśród moich zalet warto wskazać, gdyż nigdy nie postępują jak
- Cechuje mnie, więc zdecydowanie podążam śladami
- Odznaczam się, co udowadniam, podobnie jak, gdy

Podczas prezentowania przez uczniów fragmentów autocharakterystyki warto zwracać uwagę na zgodność przywołanych cech z treścią lektur, do których siódmoklasiści się odwołują.

Podsumowanie lekcji

Na zakończenie lekcji uczniowie oceniają swoje postępowanie. Mogą wykorzystać następujące zwroty:

- Sądzę, że jestem osobą.....
- Jeśli byłoby to możliwe, zmieniłbym/ zmieniłabym w sobie.....
- Lubię siebie mimo.....
- Cenię w sobie przede wszystkim.....
- Nie jestem doskonały/ doskonała, ale.....
- W przyszłości zostanę....., gdyż.....

Ocenę postaci siódmoklasiści zapisują na kartkach samoprzylepnych, które potem umieszczają na tablicy. Następnie wszyscy uczniowie podchodzą do tablicy i odczytują zaprezentowane tam teksty.

Zadanie domowe - tematy do wyboru

- Napisz autocharakterystykę, której mottem uczynisz fragment wybranej piosenki lub wiersza.
- Wczuj się w wybranego bohatera literackiego i w jego imieniu napisz autocharakterystykę.
- Zapisz tekst wywiadu, którego mógłbyś/ mogłabyś udzielić dziennikarzowi prasy młodzieżowej. W swoich wypowiedziach zaprezentuj własne zalety i wady, zdolności i zainteresowania.
- Opracuj swój profil do mediów społecznościowych.
- Przygotuj prezentację (w wersji elektronicznej), która będzie zawierała twoją autocharakterystykę.

Informacja o możliwym zastosowaniu narzędzia

Lekcję poświęconą wprowadzeniu formy autocharakterystyki można połączyć z omawianiem *Zemsty* Aleksandra Fredry. Wówczas punktem wyjścia może być lekcja dotycząca charakterystyki Papkina, zwłaszcza słowa bohatera dramatu:

Jestem Papkin, lew Północy,
Rotmistrz sławny i kawaler -
(...)
Tak, siak, tędy i owędy...
Mądry w radzie, dzielny w boju,
Dusza wojny, wróg pokoju. -
Znają Szwedy, muzułmany,
Sasy, Włochy i Hiszpany
Artemizy ostrze sławne
I nim władać ramię wprawne -
Jednym słowem, krótko mówiąc,
Kula ziemską zna Papkina.

Załącznik nr 1 – autocharakterystyka

Autocharakterystyka

1. Przedstawienie postaci – imię i nazwisko, wiek, miejsce urodzenia, wykonywane zajęcie, miejsce zamieszkania, sytuacja rodzinna.
2. Opis wyglądu zewnętrznego – przedstawienie charakterystycznych cech wyglądu, zwłaszcza wyróżniających daną osobę spośród innych.
3. Przedstawienie zdolności i zainteresowań, cech charakteru (zalet i wad) i osobowości – przedstawiane cechy powinny zostać poparte przykładami konkretnych zachowań.
4. Ocena postaci – autorefleksja (np. podkreślenie wyróżniającej cechy, wskazania zachowania, które warto zmienić)

Pisząc autocharakterystykę, trzeba pamiętać o:

- redagowaniu tekstu w 1. osobie,
- dokonaniu selekcji tych informacji, które chce się przekazać innym,
- zastosowaniu swobodniejszego niż w charakterystyce stylu i niekonwencjonalnej formie.

Załącznik nr 2 – karta pracy

Opiszcie wygląd postaci przedstawionej na obrazie. Napiszcie tekst **w 1. osobie** – wyobraźcie sobie, że przemawia do was bohater obrazu.

Wybierzcie jedną z wersji opisu:

- odpowiadanie na pytania (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Jacek Malczewski *Autoportret w białym stroju*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 3 – karta pracy

Opiszcie wygląd postaci przedstawionej na obrazie. Napiszcie tekst **w 1. osobie** – wyobraźcie sobie, że przemawia do was bohater obrazu.

Wybierzcie jedną z wersji opisu:

- odpowiadanie na pytania (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Jacek Malczewski *Autoportret*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 4 – karta pracy

Opiszcie wygląd postaci przedstawionej na obrazie. Napiszcie tekst **w 1. osobie** – wyobraźcie sobie, że przemawia do was bohater obrazu.

Wybierzcie jedną z wersji opisu:

- odpowiadanie na pytania (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Muzeum Narodowe w Warszawie

Jacek Malczewski

Autoportret w zbroi

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 5 – karta pracy

Opiszcie wygląd postaci przedstawionej na obrazie. Napiszcie tekst **w 1. osobie** – wyobraźcie sobie, że przemawia do was bohater obrazu.

Wybierzcie jedną z wersji opisu:

- odpowiadanie na pytania (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Jacek Malczewski *Autoportret z hiacyntem*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Załącznik nr 6 – karta pracy

Opiszcie wygląd postaci przedstawionej na obrazie. Napiszcie tekst **w 1. osobie** – wyobraźcie sobie, że przemawia do was bohater obrazu.

Wybierzcie jedną z wersji opisu:

- odpowiadanie na pytania (W jakiej pozie jestem przedstawiony? Jakie gesty wykonuję? Jak jestem ubrany? Jaki nastrój rysuje się na mojej twarzy? Jaki przedmiot mnie wyróżnia? Jakie kolory dominują na moim portrecie?),
- humorystyczny opis (artysta posługuje się autoironią i traktuje autoportret jak karykaturę),
- autoreklama (artysta reklamuje siebie jako kandydata do pracy w czasopiśmie o modzie),
- wpis do dziennika (artysta przedstawia swój nastrój, opisując, że tego dnia czuje się jak... rycerz, spełniony malarz, zmęczony życiem mężczyzna).

Jacek Malczewski

Autoportret

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

Załącznik nr 7 – karta pracy

Wybierz **trzy cechy**, które najlepiej cię charakteryzują.

<p>Grupa nr Uczeń nr ..., czyli</p> <ul style="list-style-type: none"> • asertywność • szczerowość, prawdomówność • empatia, wrażliwość • komunikatywność • bezinteresowność • uczciwość • sumienność, obowiązkowość • pracowitość, solidność • grzeczność, życzliwość, uprzejmość • zaradność, samodzielność • egoizm • lenistwo • upór, zawziętość • nieuczciwość, obłuda • nieczułość • arogancja, zuchwałość, opryskliwość. • zachłanność, próżność • wścibstwo, tupet • łatwowierność, naiwność, lekkomyślność 	<p>Grupa nr Uczeń nr ..., czyli</p> <ul style="list-style-type: none"> • asertywność • szczerowość, prawdomówność • empatia, wrażliwość • komunikatywność • bezinteresowność • uczciwość • sumienność, obowiązkowość • pracowitość, solidność • grzeczność, życzliwość, uprzejmość • zaradność, samodzielność • egoizm • lenistwo • upór, zawziętość • nieuczciwość, obłuda • nieczułość • arogancja, zuchwałość, opryskliwość. • zachłanność, próżność • wścibstwo, tupet • łatwowierność, naiwność, lekkomyślność
<p>Grupa nr Uczeń nr ..., czyli</p> <ul style="list-style-type: none"> • asertywność • szczerowość, prawdomówność • empatia, wrażliwość • komunikatywność • bezinteresowność • uczciwość • sumienność, obowiązkowość • pracowitość, solidność • grzeczność, życzliwość, uprzejmość • zaradność, samodzielność • egoizm • lenistwo • upór, zawziętość • nieuczciwość, obłuda • nieczułość • arogancja, zuchwałość, opryskliwość. • zachłanność, próżność • wścibstwo, tupet • łatwowierność, naiwność, lekkomyślność 	<p>Grupa nr Uczeń nr ..., czyli</p> <ul style="list-style-type: none"> • asertywność • szczerowość, prawdomówność • empatia, wrażliwość • komunikatywność • bezinteresowność • uczciwość • sumienność, obowiązkowość • pracowitość, solidność • grzeczność, życzliwość, uprzejmość • zaradność, samodzielność • egoizm • lenistwo • upór, zawziętość • nieuczciwość, obłuda • nieczułość • arogancja, zuchwałość, opryskliwość. • zachłanność, próżność • wścibstwo, tupet • łatwowierność, naiwność, lekkomyślność